

Asia: VN/15285/2021

HE laiksi osatyökykyisten työllistymistä tukevan erityistehtävayhtiön perustamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

2 §. X Oy:n tehtävät ja toimiala

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että yhtiön tulisi toimia tuloksellisesti, mutta sen ensisijaisena tavoitteena ei olisi tuottaa liikevoittoa. Toimintaa tulisi ehdotuksessa harjoittaa niin, ettei se vääristä kilpailua. Momentissa säädettäisiin myös, että yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelun tulee olla markkinaehtoista. Onko teillä tähän lausuttavaa?

X Oy:n liiketoimintaidea on haasteellinen ja jo nyt hyvin kilpailtu ala. Yhtiön pitäisi myydä palveluilta kilpailuilla aloilla. Vastaavia palveluita on yritetty myydä aikaisemmin erilaisissa työllisyshankkeissa ja –kokeiluissa kuten hallituksen esitysluonnoksen perusteluissa todetaan. Mikä on se kilpailuetu, joka X Oy:n perustamisesta syntyy? Mikäli toiminta aloitetaan vain muutamilla alueilla, tulisi alueet olla sellaisia, jossa on selkeitä työvoimapula-aloja ja riittävä volyymi toimialalla.

Etelä-Pohjanmaalla on aikanaan toiminut työpankki ja edelleen toimii työpajoja, jotka tuottavat palveluita hyvin samantyyppisellä mallilla kuin X Oy vaikeasti työllistyville asiakkaille. Toimintaa on sekä osakeyhtiöpohjaista että yhdistyspohjaista. Toimijat joutuvat tarkkaan miettimään tuotteidensa ja palveluidensa hinnoittelua, etteivät polje hintoja samoilla toimialoilla oleviin yrityksiin nähden. Toimijat ovat kuitenkin hyvin löytäneet oman paikkansa markkinoilla ja saaneet myös alihankintatöitä alueen yrityksistä. Alueen suurin toimija kattoi vuonna 2020 tuotteiden ja palveluiden myynnillä 38% vuosittaisesta rahoituksesta vaikka oli haasteellinen vuosi koronapandemian vuoksi. Kuitenkin jos ja kun kohderyhmälle yhtiöön työllistyminen on viimesijainen ratkaisu, voi hankaluuksia aiheutua liiankin haastavan ryhmän mahdollisuuksista tehdä erilaisia työtehtäviä.

Pykälän 5 momentissa säädetään, että yhtiö tuottaa EU:n valtioneuvoston asetuksella tarkoitettuja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin tarkoitettuja palveluja (SGEI) ja että siihen sovelletaan lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016). Onko teillä tähän lausuttavaa?

X Oy:llä olisi hyvä olla mahdollisuus osallistua julkisiin tarjouskilpailuihin jos se täyttää edellytyksen, että vähintään 30% työntekijöistä on vammaisia tai muita heikommassa asemassa olevia.

3 §. Yhtiön toiminnan kohdistuminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhtiöön työllistettävien kohderyhmästä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Osatyökykyisten työllistymisen edistämiseen on tuotava uusia toimintatapoja. Työllistyminen edistää yhdenvertaisuutta ja tukee sosiaalista ja terveydellistä hyvinvointia. Osatyökykyisten työllistyminen helpottanee myös työvoimapulaa, jota esiintyy yhä useammalla toimialalla.

X osakeyhtiöön tulisi päästä vasta viimesijaisena toimenpiteenä. Osatyökykyinen -käsitteen monimuotoisuudesta johtuen työ- ja elinkeinotoimisto määritteli osatyökykyisyyden, kun ohjaisi työntekijöitä X osakeyhtiöön. Työ- ja elinkeinotoimistot arvioivat jo nykyisinkin terveydentilan vaikutusta työllistymiseen.

Kohderyhmä tulee olemaan erityisen haastava, koska edellytyksenä on se, että henkilön kanssa on jo tehty paljon töitä, ohjattu TE-palveluihin ja selvitetty työ- ja toimintakykyä ja lopuksi todettu, että henkilöllä ei ole mahdollisuutta työllistyä muualle kuin X osakeyhtiöön. Se on kuitenkin hyvä kriteeri koska juuri tämä kohderyhmä on sellaista, joiden kanssa TE-toimisto, kumppanit ja useat ostopalvelujen tuottajat ovat jo tehneet kaikkensa. Miten viimesijaisuus määritellään?

Periaate, jonka mukaan X Oy:hyn ohjataan kaikista haastavimmassa työmarkkinatilanteessa olevia asiakkaita on tervetullut, koska edellisten vuosien aikana on esiintynyt ilmiötä, jossa tämän asiakasryhmän henkilöitä ei ole päässyt nykyisille välityömarkkinoille. Syynä tässä lienee välityömarkkinoiden tulostavoitteet, jotka ohjaavat ns. kermankuorintaan. Tässä esityksessä on selkeästi yritetty blokata tätä ilmiötä. Hyvä asia on se, että kohderyhmät eivät varmastikaan tästä syystä ole päällekkäisiä ja nykyisille toimijoille riittää asiakkaita.

Ensisijainen tavoite toistaiseksi voimassa oleviin työsuhteisiin siirtymisestä tuntuu hyvin vaativalta. Esimerkiksi alueemme oman tuotannon Kiinni työelämään - ESR hankkeen asiakkaista (joista suurin osa ei ole näin haasteellisessa työmarkkinatilanteessa) aika harva pääsee toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen.

Hallituksen esityksestä ei käy ilmi sitä, että millä tavoin näitä henkilöitä tuetaan X Oy:ssä, että he pystyvät siirtymään kohdeyrityksen palvelukseen. Esimerkiksi työpajoilla tehdään tuloksellista työtä juuri työvalmennuksen avulla. Valtakunnallisen Sovari-palautteen mukaan Etelä-Pohjanmaan suurimman toimijan valmentautujista 93% on kokenut sosiaalista vahvistumista (arjen taidot, elämänhallinta, opiskelu- ja työelämävalmiudet, sosiaaliset taidot, itsetuntemus) vahvan työvalmennuksen tukemana. Valmentautujat ovat tehneet työtä työkokeilu, kuntouttava työtoiminta, palkkatuki tai oppisopimus statuksella.

Positiivista on se, että X Osakeyhtiössä kohdeyritykseen voidaan lähettää yhtä tehtävää tekemään myös useampi osatyökykyinen henkilö kerrallaan. Tilanne on silloin helpompi myös osatyökykyisille henkilöille itselleen. Ja näin voidaan joissain tapauksissa varmistaa riittävä työn tuottavuus kohdeyrityksessä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että työ- ja elinkeinotoimisto valitsisi kohderyhmäkriteerit täyttävistä työnhakijoista ne, jotka asetettaisiin ehdolle yhtiön palvelukseen. Yhtiö voisi rekrytoida palvelukseensa ainoastaan tästä ehdolle asetettavista henkilöistä työllistäessään osatyökykyisiä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Työ- ja elinkeinotoimiston tulee tietää tarkkaan millaisia tarjolla olevat työt X Oy:n kautta ovat, jotta se kykenee valitsemaan ehdolle asetettavista henkilöistä. Työ- ja elinkeinotoimiston on järkevä osoittaa henkilöitä enemmän yhtiölle kuin työtehtäviä on tarjolla.

Kuntien rooli työvoimapalvelujen tarjoajana kasvaa työllisyyskokeilujen jälkeen. Miten työllisyyden kuntakokeilujen kunnat ohjaavat työnhakijoita hakeutumaan työ- ja elinkeinotoimiston palveluihin, kun kunnille on säädetty selkeät asiakasryhmät palveluihin? Kuntien ja Kelan kanssa on tehty jo vuosia monialaista ja moniammatillista yhteistyötä erityisesti vaikeasti työllistyvien asiakkaiden osalta. Ei liene tarpeen ohjata kunnista tai Kelalta TE-toimiston palveluihin vaan yhdessä sopia henkilön lähettämisen tarkoituksenmukaisuudesta.

Jos X Oy:n toimisi aluksi vain 2-3 alueella, niin mikä rooli muille työ- ja elinkeinotoimistoille muodostuu. Työvoiman alueellinen liikkuminen ei liene kovin suurta kohderyhmässä. On luotava selkeät ohjeet asiakasohjauksen toteuttamiselle ja asiakasehdotusten tekemiselle. Alueellinen yhdenvertaisuus tulisi varmistaa.

Miten asiakasohjaus toimii tilanteessa, jos työvoima- ja yrityspalvelut siirtyvät vuoden 2024 aikana kuntien tehtäviksi? Järjestämisvastuullisia kuntia voi olla enemmän kuin nykyiset 15 työ- ja elinkeinotoimistoa. Tätä prosessia tulisi suunnitella jo nyt, jottei ohjaustoiminta kriisiydy järjestämisvastuu siirtyessä.

Mikä olisi perustettavalle erityistehtävayhtiölle sopiva nimi?

.

Osallisuus Oy

Silta Oy

Suunta Oy

Muita huomioita ja kommentteja esitysluonnoksesta

Onko teillä muuta lausuttavaa?

-

Aaltonen Jari

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus - Työllisyys ja osaaminen yksikkö